

ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΣΤΗΝ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

στην Αθωνιάδα Σχολή

30-1-2019

Ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία πανηγυρίζει σήμερα τοὺς τρεῖς μεγάλους Ἱεράρχες καὶ οἰκουμενικοὺς διδασκάλους, τὸν Μέγα Βασίλειο, τὸν Θεολόγο Γρηγόριο καὶ τὸν Χρυσόστομο Ἰωάννη. Ἀφοῦ τίμησε πρῶτα τὸν καθένα χωριστὰ μέσα στὸν μῆνα Ἰανουάριο, ἐορτάζει σήμερα καὶ τοὺς τρεῖς μαζί. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλληνικὴ παιδεία γεραίρει τοὺς προστάτες τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, γιατί στὰ ἔργα τους ἔχουν συζευχθῇ, ὅσο πουθενὰ ἄλλοῦ τόσο ἀρμονικά, ἡ ὑγιὲς ἐλληνικὴ σκέψη καὶ τὸ καθαρὸ χριστιανικὸ πνεῦμα.

Τότε πὺ οἱ χριστιανοὶ στὸν τόπο μας φρονοῦσαν ἐλληνικά καὶ οἱ Ἕλληνες πίστευαν χριστιανικά, τότε θεσπίστηκε ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐορτὴ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, κοινὴ ἐορτὴ τῆς χριστιανοσύνης καὶ τῆς παιδείας. Σήμερα ὅμως εἶναι ἀλήθεια πὺς ἡ ἐορτὴ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἄρχισε νὰ μᾶς κουράζει καὶ κάποιους νὰ ἐνοχλῇ. Εἶναι γιατί δὲν μᾶς συγκινοῦν πιά οὔτε ἡ σοφία οὔτε ἡ ἀγιοσύνη· εἶναι γιατί δὲν ἐκτιμοῦμε πιά οὔτε τοὺς Ἕλληνες προγόνους μας οὔτε τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμεῖς ὅμως, πὺ κατοικοῦμε καὶ παρεπιδημοῦμε σ' αὐτὸν τὸν ἅγιο τόπο, ὀφείλουμε νὰ διατηροῦμε ἀπαρασάλευτα αὐτὰ πὺ καλῶς μᾶς παραδόθηκαν.

Ἡ ἀφορμὴ τοῦ κοινοῦ ἐορτασμοῦ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἦταν ἡ ἐξῆς: Στὰ χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (1081-1118), ἔγινε στὴν Κωνσταντινούπολη μεγάλη φιλονεικία ἀνάμεσα στοὺς λόγιους καὶ ἐνάρετους ἀνθρώπους. Κάποιοι ἀπὸ αὐτοὺς θεωροῦσαν ἀνώτερο τὸν Μέγα Βασίλειο, ἐπειδὴ ἐρεῦνησε τὴν φύση τῶν ὄντων καὶ μὲ τὶς ἀρετές του ὁμοίαζε καὶ ἐξισωνόταν μὲ τοὺς Ἀγγέλους. Μάλιστα, λόγῳ τῆς αὐστηρότητας τῶν κανόνων του, νομιζόταν ὅτι δὲν εἶχε τίποτε τὸ γήϊνο πάνω του. Ἐνῶ γιὰ τὸ συγκεκριμένο θέμα τῆς αὐστηρότητας ὑποτιμοῦσαν τὸν θεῖο Χρυσόστομο, γιατί εἶχε διαφορετικὸ τρόπο: εὐκόλα συγχωροῦσε τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ μὲ τὸ ἦθος του εἴλκυε τοὺς ἀνθρώπους στὴν μετάνοια.

Ἄλλοι ἀπεναντίας, ἐξύψωναν τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται συγκαταβατικώτερες διδασκαλίες καὶ ὁδηγεῖ μὲ τὴν

σαφήνεια καὶ τὴν πρὸ εὐκολονόητη διατύπωσή του τοὺς ἁμαρτωλοὺς στὴν θεογνωσία. Καὶ ὄχι μόνο γι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ γιατί τὸ πλῆθος τῶν μελirρῦτων συγγραμμάτων του ξεπερνάει κατὰ πολὺ τοὺς ἄλλους δύο Πατέρες.

Κάποιοι πάλι, προσκολλημένοι στὰ ἔργα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τὸν θεωροῦσαν ἀνώτερο, διότι αὐτὸς μὲ τὴν κομψότητα καὶ τὴν τέχνη στὴν διατύπωσή του καὶ μὲ τὸ ὕψος στὸ ὁποῖο αἱρεται στοὺς θεολογικοὺς του λόγους, ἔχει ξεπεράσει ὅλους τοὺς σοφοὺς, τόσο τοὺς παλαιοὺς καὶ περιβόητους στὴν ἑλληνικὴ σοφία, ὅσο καὶ τοὺς νεώτερους τοὺς χριστιανοὺς Πατέρες.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν διαφορὰ καὶ φιλονεικία εἶχαν διαιρεθῇ σὲ τρεῖς παρατάξεις οἱ χριστιανοί: τοὺς Ἰωαννίτες, τοὺς Βασιλίτες καὶ τοὺς Γρηγορίτες. Γι' αὐτό, ἐμφανίστηκαν στὸν ἐπίσκοπο Εὐχαΐτων Ἰωάννη (ἐν ἐγρηγόρσει, ὄχι κατ' ὄναρ) καθένas χωριστὰ καὶ ἔπειτα καὶ οἱ τρεῖς μαζί, καὶ μὲ ἓνα στόμα τοῦ εἶπαν: Ἐμεῖς εἴμαστε ἓνα κοντὰ στὸν Θεό, ὅπως βλέπεις, καὶ δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀντιπαράθεση μεταξύ μας. Ὁ καθένas μας στὸν καιρὸ ποὺ ἔζησε, κινούμενος ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα, συνέγραψε διάφορες διδασκαλίες. Ἐκεῖνα ποὺ διδαχθήκαμε ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, αὐτὰ καὶ δηλώσαμε γιὰ τὴν σωτηρία καὶ ὠφέλεια τῶν ἀνθρώπων. Πρόσταξε λοιπὸν σὲ ὅσους φιλονεικοῦν ἐξαιτίας μας νὰ μὴ χωρίζονται καὶ νὰ μὴ στασιάζουν. Γιατὶ ἐμεῖς, ὅσο ζούσαμε, φροντίζαμε καὶ ἀγωνιζόμαστε νὰ εἰρηνεύουμε τὸν κόσμον καὶ νὰ τοὺς φέρνουμε σὲ ἔνωση καὶ ὁμόνοια. Ἐπιπλέον, ἔνωσέ μας σὲ μιὰ μέρα καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ σύνθεσε ἄσματα κατάλληλα καὶ τροπάρια γιὰ τὴν κοινὴ ἑορτὴ μας καὶ παράδωσέ τα στοὺς πιστοὺς, ὥστε καὶ ἐμεῖς νὰ πρεσβεύουμε στὸν Κύριο γιὰ ὅσους ἐπιτελοῦν καὶ ἑορτάζουν τὴν κοινὴ μας μνήμη.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν θεία ἐπίσκεψη τῶν τριῶν διδασκάλων, ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης πραγματοποίησε ὅσα τοῦ ὑπέδειξαν καὶ φαίνεται ὅτι μὲ τὴν νεύση καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος συνετέθησαν τὰ τροπάρια τῆς κοινῆς ἀκολουθίας, γιατί δὲν ὕστεροῦν σὲ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἐγκωμιασμὸ καὶ τὴν ἐξύμνηση τοῦ καθενὸς Ἁγίου χωριστά.

Παρενθετικὰ νὰ ἀναφέρουμε γιὰ τὸν σοφώτατο ἱεράρχη τῶν Εὐχαΐτων Ἰωάννη Μαυρόποδα ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ του ποίηση θεωρεῖται μιὰ ἀπὸ τίς εὐτυχέστερες στιγμὲς τῆς βυζαντινῆς ὕμνογραφίας. Λογιώτατος, ἀρχαιομαθής, σχεδὸν ἀρχαιόπληκτος, τὰ ποιήματά του ξεχωρίζουν γιὰ τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων, τὴν ζωηρότητα τῶν εἰκόνων καὶ τὸν πλοῦτο τῶν νοημάτων.

Καὶ ἐπιστρέφοντας, γιὰ νὰ κατακλείσουμε τὸν λόγο, ἦταν καὶ οἱ τρεῖς Ἱεράρχες προικισμένοι μὲ ἐξαιρετὰ φυσικὰ προσόντα, στὰ ὁποῖα πρόσθεσαν τὴν δική τους σπουδὴ καὶ ἐπιμέλεια. Σοφοὶ καὶ ἅγιοι, φωτεινὰ πρότυπα καὶ πολῦτιμοι ὁδηγοὶ σὲ ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ σὲ ὅλες τίς γενεὲς τῶν ἀνθρώπων.

Ἄν θὰ θέλαμε νὰ κρατήσουμε κάτι σὰν φυλαχτὸ ἀπὸ τὸν καθένα χωριστά, ὅς εἶναι τὰ παρακάτω. Γιὰ τὸν Μέγα Βασίλειο, ὁ μοναχισμὸς καὶ ἡ χριστιανικὴ ἄσκηση ὑπῆρξαν τὸ συγκλονιστικότερο σχολεῖο. Στὴν Αἴγυπτο γνώρισε, θαύμασε καὶ ἄρχισε νὰ μιμῆται τὸν τρόπο ζωῆς τῶν ἀναχωρητῶν καὶ τῶν θεοπτῶν τῆς ἐρήμου. Τὸ μεγαλεῖο τῆς χριστιανικῆς ἀσκήσεως ἔγινε τὸ μέτρο μὲ τὸ ὁποῖο ἔκρινε καὶ μετροῦσε ὅ,τι ἄλλο εἶχε στὸ πνεῦμα του. Ἡ ἄσκηση καὶ ἡ θεολογία ἦταν τὸ στημόνι τοῦ πνευματικοῦ του βίου.

Ὅσο γιὰ τὸν Θεολόγο Γρηγόριο, τὸ ἀξίωμά του ἦταν «πρᾶξις θεωρίας ἐπίβασις», πὺν σημαίνει πὺς πάνω στὴν πράξη καὶ τὴν πείρα πρέπει νὰ θεμελιώσουμε καὶ νὰ χτίσουμε τὴν θεολογικὴ γνώση καὶ τὴν θεωρητικὴ σοφία. Αὐτὸ εἶναι ἡ θεολογία καὶ ἡ σοφία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας: «Πρῶτα ζωὴ καὶ ὕστερα θεολογία. Πρῶτα πράξη καὶ ὕστερα θεωρία». Μέσα ἀπὸ τὴν πράξη καὶ τὸ «πάθος» βγαίνει τὸ «μάθος», καθὼς τὸ διδάσκει καὶ ὁ χορὸς στὴν ἀρχαία τραγωδία τοῦ Αἰσχύλου. Ὁ βαρυσήμαντος λόγος τοῦ Γρηγορίου εἶναι ὁ ἐξῆς: «Βούλει θεολόγος γενέσθαι ποτὲ καὶ τῆς θεότητος ἅγιος; τὰς ἐντολὰς φύλασσε, διὰ τῶν προσταγμάτων ὁδεύσον· πρᾶξις γὰρ ἐπίβασις θεωρίας».

Γιὰ τὸν χρυσορρόα Χρυσόστομο, πρῶτα-πρῶτα νὰ παραθέσουμε τὴν μαρτυρία Νικηφόρου τοῦ Καλλίστου: «Ἐχὼ διαβάσει περισσότερες ἀπὸ χίλιες ὁμιλίαι του, οἱ ὁποῖαι σκορπίζουν ἀνέκφραστη γλυκύτητα. Τὸν ἔχων ἀγαπήσει ἀπὸ πολὺ νέος καὶ πρόσεξα τὰ λόγια του σὰν λόγια Θεοῦ. Ὅ,τι γνωρίζω κι ὅ,τι εἶμαι τὸ ὀφείλω σ' αὐτόν». Ἐπειτα, ὅς διατηροῦμε ζωντανὸ στὴν μνήμη μας τὸ μακάριος τέλος τοῦ ἱεροῦ Πατρός. Ὁ οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, τοῦ ὁποῖου ἡ διδασκαλία ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς πὺς ὑπέροχης ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἐκεῖνος τοῦ ὁποῖου ὅλος ὁ βίος ὑπῆρξε ἀφιέρωση στὴν διακονία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἐξόριστος σ' ἓνα χωριὸ τῆς Ἀρμενίας, ἐξαντλημένος σωματικὰ καὶ ἄρρωστος, πεθαίνει ριγμένος πάνω στὶς κρύες πλάκες ἐνὸς ἐρημοκλησιοῦ, μὲ τὶς λέξεις αὐτὲς στὸ στόμα: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκα».

Πολλοὶ πατέρες καὶ νεοθαλεῖς βλαστοὶ τῆς εὐκλεοῦς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἐρασταὶ τῶν λόγων αὐτῶν, ἀφοῦ συγκεντρωθήκαμε, μὲ ὕμνους ὅς τοὺς τιμήσουμε, διότι αὐτοὶ πρεσβεύουν πάντοτε ὑπὲρ ἡμῶν στὴν ἀγία καὶ ζωοποιὸ Τριάδα.